

Adéu a les obsessions

ANDREU COMILA

NARRATIVA

Maria Àngels Anglada, *L'àngel*. Empúries. Barcelona, 2000.

Seria absurd dir que *L'àngel* és la millor obra de Maria Àngels Anglada (Vic, 1930 - Figueres, 1999), ja que es tracta d'un llibre compost per relats que l'autora pretenia publicar –això ens diu l'editor– no sabem quan, i que varen trobar a punt per fer-ho. Tampoc ens podem qüestionar si els relats estaven ben bé acabats, ja que el gruix del llibre és similar a l'editat tot just després de la seva mort, *Nit de 1911* (1999), encara que amb un cos de lletra massa gran. Tecnicisme a banda, el que és cert, però, és que apareixen, en poc més de 100 pàgines, les dèries que varen moure la vida literària de l'autora: el món clàssic, els camps de concentració nazis, la música, els infants... L'ordre dels quatre relats ens acosta de manera suggerent a això i ens comina a llegir, si no ho hem fet ja, algunes de les seves obres mestres.

Així, *L'àngel* i *Júlia Stroumsa* ens porten a l'excel·lent novel·la *El violí d'Auschwitz* (1994), un dels cims de la seva trajectòria. A partir d'una història vertadera, apareix, al relat que encapçala l'obra, el discórrer d'Antonet i Maria, un amor separat per la Guerra Civil i la II Guerra Mundial. Una carta i les confessions d'ella als seus néts ens donen la qualitat moral d'un home que va patir a Argelers i Mauthausen, que va canviar a cop de bastons i vexacions, primer dels francesos, més tard dels nazis. A més, Anglada disposa de temps per demostrar els seus dots elegíacs en els dolços retrats de la Cerdanya. Situa el fil narratiu en dos temps. Un exterior que prové de l'epístola que Antonet adreça a la seva estimada (1947), explicant-li tot allò que, després de patir, no es pot contar cara a cara. Aquí sorgeix en el lector aquella ànsia de saber sobre els seus personatges que encomana l'autora en cadascun dels seus llibres. Més tard, és Maria la que agafa el protagonisme que havia deixat a l'amant, en un temps present (1987) i interior. Descabdella el sofriment del company, els deu anys sense veure's i la promesa de casament en el darrer esguard. Llavors, torna a les paraules del testimoni d'allò inexplicable, amb setmanes de diferència respecte a la primera missiva que llegim. Ara, ja no es talla i té el coratge per dir a Maria que no disposa de paraules per explicar allò que ha viscut. Finalment, tornem al 1987 i a l'aparició d'un amic d'ell, l'àngel, que aporta a Maria les eines que necessitava per assegurar-se que l'Antonet l'estimava com ningú ho ha fet. Li duu una peça de fusta que havien construït, recloses, aquelles mans que només podien estrènyer les seves. Antonet i Maria no són sinó dos personatges més que s'adiuen amb l'enteresa

moral que contenen els intèrprets de les obres d'Anglada. Sempre amb l'ètica per davant, tenaços, contraposats a altres de vils i fugissers. Un home i una dona amb una vida molt semblant a la que, possiblement, varen viure el luthier d'*El violí d'Auschwitz* (en Daniel) i la seva dona, un cop aquest va ser alliberat.

A *Júlia Stroumsa* s'adreça a la seva estimada Grècia, però no per contar quelcom referent al món clàssic, sinó per apropar-nos a Jacques, l'amic violonista de Daniel –allà es diu Bronis-

Es reuneixen relats de Maria Àngels Anglada

witz, qui li salva la vida amb una magnífica interpretació, davant el comandant del camp de concentració, de *Follia* d'Arcangelo Corelli. Les vicissituds de la seva germana Júlia per assolir el visat que l'hauria d'haver portada de Tessalònica als Estats Units ens mostren com un petit fet pot condemnar a mort els innocents, per la deixadesa dels que manen i només es preocupen per coses vanes. A Júlia no li varen concedir el permís que l'hauria reunit amb el seu promès, en David, matant-la a Ausch-

Entre Grècia i Roma: la poesia

Anglada deia que era Bassani, a banda de Cavafis, el que més l'havia influït a l'hora d'escriure. No és gens estrany que es considerés una poeta que escrivia novel·les. Malgrat que el primer llibre publicat fos un poemari –a quatre mans amb Núria Albó–, *Diplic* (1972), el seu primer llibre important és *Les closes*, premi Pla 1978. Mes tard, editaria estudis sobre Carner, Fuster i Espriu i també diferents volums sobre mitologia. Altres poemaris seus són *Kuparissia* (1980) i l'antologia *Columna d'hores* (1990). Tanmateix, és a Grècia on es va acostar més en vida, tot i que això no volia dir, com apunta a la nota de *Sandàlies d'escuma* (premi Lletra d'Or i Nacional de la Crítica), que triava “un món tan allunyat per fugir del nostre”. Alguns dels seus llibres de narrativa més destacats són *No em dic Laura* (1981), *Paisatge amb poemes* (1988), *Artemisia* (1989), *El violí d'Auschwitz* (1994) i *Quadern d'Aram* (1997). També té una important part de la seva obra dedicada a la literatura per als més joves.

witz. En quatre pàgines se'ns presenten les tres obsessions d'Anglada: Grècia, encara que només sigui en la localització del relat; la música, ja que parla de Mozart, Schubert i violinistes famosos; i els camps de concentració, base de la inexistència del segle XX i que, probablement, l'autora tampoc s'explicava.

El tercer relat, *Els maldecaps de Pere Geli*, ens situen en el que podia ser un altre títol, el maldecap d'Anglada per la història. Aquest sorgeix com una mena d'impàs humorístic entre els dos primers relats colpidors i el final tendre –de la tieta Anglada– que suposa *Els contes den Bernat*. Pere Geli encarna una figura històrica que, potser, podria haver-se convertit en una novel·la posterior, ja que sembla un esbós de quelcom que hauria donat més de si. Es situa al segle XVIII, mentre tresca per l'arxiu de les Closes, a l'Empordà –la seva primera novel·la està ambientada en aquest indret i el portava com a títol–. Allà, aficionada als inventaris, hi troba enumeracions d'objectes, disposicions dels habitacles de

les llars, i un grapat de papers que fan de testimoni escrit del que va patir Pere Geli, en aquells temps, amb les tres dones que es va aplegar. Duia “una vida matrimonial força agitada”, sobretot amb la seva segona muller, una tal Maria Garrigoles, pecadora per golafre, és a dir, una bulímica del segle de les llums. Cal incidir en el conte a tall d'esbós d'una cosa més llarga que ens presenta l'autora, ja que el relat sembla escrit d'esma, sense gaire cura a l'hora d'esmerçar-se en l'estil, desat totes les enumeracions al principi i seguir una estructura simple, ben lineal.

Tanmateix, després que *Els maldecaps de Pere Geli* ens hagi deixat amb les típiques ganes angladianes de saber més del protagonista, arribem a *Els contes d'en Bernat*, on l'escriptora pren les regnes com a narradora i participa de la història al mateix temps, tot agafant el mateix protagonista de la seva obra *El bosc de vidre: un conte d'en Bernat* (1986). Es tracta d'un text dividit en quatre parts que palesen com en Bernat creix, va descobrint el món, les relacions amb l'univers que l'envolta. Amb l'estil delicat de la literatura infantil i el to de la rondalla, hem de destacar el darrer capítol, *L'olivera d'Olimpia*, ja que suposa una incursió d'arrel al món dels grecs d'Anglada, emprant la figura del nen com a excusa. Estableix com una mena de continuació del seu relat anterior *El veritable origen dels Jocs Olímpics*, inclòs dins *Nit de 1911*. Si allà fou Pierre qui quedà embadalit per les històries de coratge de les olimpíades gregues, ara és en Bernat qui es capfica dins un autèntic esdeveniment historicomític. El nen es converteix en espectador (fantasia o realitat?) de la mort del vell atleta Diàgoras, un cop assolida la glòria quan veu el triomf dels seus fills a la mateixa Olímpia. Ningú creu en Bernat, llevat, és clar, de la seva tieta Maria Àngels (Anglada).

NARRATIVA

Llegiu-vos els uns als altres

ANNA M. GIL

Josep M. Morrerres, *A la recerca d'Angèlica*. Tabarca. València, 2000.

Les necessitats pedagògiques es descobreixen sobre la marxa, no als despatxos de la direcció general. I ensenyar literatura és especialment complicat: no n'hi ha prou a fer memoritzar cronologies, títols i autors; a distingir gèneres, tècniques i estils; a treballar textos divertits i propers. Això pensa Josep M. Morrerres (Barcelona, 1952), autor d'una novel·la cavalleresca molt didàctica, *A la recerca d'Angèlica*, fruit de la seva experiència a les aules i de l'amor a la matèria que tracta. Un amor que sorgeix de nombroses i contrastades lectures i del coneixement directe: Morrerres ha exercit la crítica a diversos mitjans i és autor, entre d'altres, de *Gaudeamus igitur* (Premi La Piga) i de *Cinc lais* (Premi de Narrativa Eròtica la Vall d'Albaida), primer títol de la trilogia formada pel present llibre i *La Història de la redacció dels reis de Britània*, encara inèdit. I és des de la posició d'escriptor, no la de mestre, que Morrerres es dirigeix al destinatari de la novel·la, que deixa de ser l'alumne ignorant i passiu imaginat per molts autors de llibres didàctics per convertir-se en un interlocutor. Aquesta és una de les virtuts d' *A la recerca d'Angèlica*: considerar la literatura com un lloc de trobada, com un pacte implícit entre l'escriptor –que al marge de l'ofici és un ésser humà interessat per les ficcions alienes– i els seus lectors, capaços, així mateix, de crear.

Llegiu-vos els uns als altres, aconcellava el Quixot. I Morrerres ho posa en pràctica. Al text que encapçala la guia de lectura, on fa tota una declaració de principis ideològics i estètics, diu que *A la recerca d'Angèlica* neix de la fascinació produïda per la lectura d'*Orland furios*, el poema èpic del segle XV, basat en les aventures de Carlemany i els dotze pars de França, del poeta arentí Ludovico Ariosto.

Per escriure el seu llibre sobre llibres, Morrerres se centra en l'episodi de Rinald i la princesa Ginebra, on es mostren els tòpics de la novel·la cavalleresca: l'erotisme, la intriga, l'equívoc, la psicologia esquemàtica dels personatges. I com el tema de la novel·la és l'originalitat creativa, el nostre autor incorpora textos i idees d'altres, per tal d'homenatjar els seus escriptors preferits.

Morreres introdueix el lector en un món feudal del qual, segurament, ha rebut imatges falsejades. I mostra la vida als monestirs i als castells, o el paper de les dones, des d'una perspectiva per a molts desconeguda. A més, incorpora diferents classes de narrador (classificats amb les tipologies d'Homer, Ulisses, Lázaro, Xahrazad), estableix una complexa trama de relacions entre personatges diferents, trenca la ficció de maneres diverses i posa un final imprevisible: el cavaller, després de mil perills, no troba la seva dama i es converteix en un home patètic que redueix l'existència a la mesura del seu fracàs. Una bona lliçó d'escriptura i vida.